

MEMÒRIA DE LA INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA
PREVENTIVA AL C/DUANA, 3-5 i 4-6
(BARCELONA - BARCELONÈS)

Codi MHCB: 180/04

Data intervenció: 11 novembre – 3 desembre del 2004

ALBERT VELASCO ARTIGUES
Desembre de 2006

ÍNDIX

1. FITXA TÈCNICA.....	3
2. SITUACIÓ DEL JACIMENT.....	4
3. CONTEXT HISTÒRIC.....	5
4. MOTIVACIONS I OBJECTIUS DE LA INTERVENCIÓ.....	7
5. METODOLOGIA.....	8
6. DESCRIPCIÓ DE LES TROBALLES.....	9
7. CONCLUSIONS.....	11
8. BIBLIOGRAFIA.....	12
9. REPERTORI ESTRATIGRÀFIC.....	13
10. DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA.....	17
11. DOCUMENTACIÓ PLANIMÈTRICA.....	20

1. FITXA TÈCNICA

NOM DE LA INTERVENCIÓ	C/ Duana, 3-5 i 4-6
UBICACIÓ	Ciutat Vella Barcelona
COORDENADES UTM Fus31N amb Datum ED50 (UB/ITC)	X: 431,910 Y: 4581.874 Z: 5,5 m s n m
CONTEXT	Zona urbana
TIPUS D'INTERVENCIÓ	Preventiva terrestre
CLASSE D'ACTIVITAT	Control moviment de terres
DATES D'INTERVENCIÓ	11 de novembre a 3 de desembre de 2004
PROMOTOR	FECSA-ENDESA
EQUIP TÈCNIC	Direcció: Albert Velasco Artigues

2.SITUACIÓ DEL JACIMENT

Amb motiu de les obres de reforç de la xarxa elèctrica previstes per la companyia FECSA-ENDESA, es va dur a terme la col·locació de nous serveis a càrrec de l' empresa sub-contractada F. Marquez, a la vorera del carrer Duana del nº3-5, creuant el carrer General Castaños fins arribar al nº6 del carrer Duana de Barcelona (Districte Ciutat Vella).

El Servei d' Arqueologia del Museu d' Història de la Ciutat de l' Ajuntament de Barcelona va decidir realitzar un seguiment arqueològic preventiu degut a la importància arqueològica i històrica d' aquesta zona ja que es troba a prop del traçat de l' antiga muralla del Mar i el Portal de Mar de la ciutat de Barcelona. Aquest control arqueològic va ser encarregat a l'empresa ATICS S.L, sota la direcció tècnica de l' arqueòleg Albert Velasco Artigues amb el propòsit de descobrir i documentar les possibles restes conservades.

Els treballs arqueològics es van dur a terme entre els dies 12 i 16 de novembre del 2004 amb l' obertura d' una rasa de 57 metres a la vorera del carrer Duana, dels números 3-5 fins al 4-6, travessant també la calçada del carrer General Castaños de Barcelona.

Pel que fa al permís d'intervenció, la data de finalització era el 3 de desembre. Es va demanar que s'anul·lés el permís a partir del dia 16 de novembre, donat que ja havien finalitzat els treballs i l'arqueòleg director podia dirigir de nou a partir d'aquesta data.

3.CONTEXT HISTÒRIC

La zona on s'ha realitzat aquest control és relativament moderna, així que primer exposaré el context històric del barri de la Ribera per donar-li cert sentit cronològic, fins arribar a l'aparició de la Duana que és el que realment ens interessa.

La zona on es situa actualment el barri de la Ribera, en època romana es trobava fora del recinte emmurallat de la colònia de *Barcino*, però a finals del segle X es va començar a poblar donant lloc a la Vilanova de Mar.

La Vilanova de Mar es va formar entorn al Rec Comtal¹ i al seu voltant es va anar desenvolupant una àrea molt fèrtil que anà creixent al llarg del segle XI fins arribar a ser habitada entre els segles XII-XIII per gran quantitat d'artesans vinculats al mar, nobles i burgesos. Tot aquest creixement va donar lloc a la creació d'una nova unitat administrativa, el Quarter del Mar. Al segle XIV s'inclou dins de la fortificació que havia estat construïda un segle abans.

A partir d'aquest moment el barri va continuar prosperant fins que l'any 1715 va ser parcialment enderrocat per ordre directa de Felip V amb la intenció de deixar una explanada davant el recinte de la Ciutadella. La construcció d'aquesta fortalesa i d'un territori de seguretat al seu voltant van posar fi a una part important del barri, l'enderroc (dut a terme entre 1715 i 1718) va provocar l'aglomeració de la població en la resta del barri.

Prop de la Ciutadella, en terrenys que molts segles abans eren submergits sota les aigües, es va començar a ordenar cap a finals del segle XVIII la primera plaça de grans dimensions que es feia a la ciutat: el pla de Palau, envoltat pel palau dels Virreis (d'origen gòtic, destruït l'any 1875), la Llotja, d'origen medieval, tot i que part de l'edifici es va reformar entre el 1774 i el 1802 i la Duana, edifici del 1792 que és el Govern Civil des de l'any 1902.

Si ens centrem en la Duana, podem dir que les construccions anteriors a les actuals havien estat incautades per la intendència l'endemà de l'acabament

¹ SANPERE I MIQUEL, 1890

de la Guerra de Successió (1714) i foren destinades a magatzem de mercaderies i a oficines de recaptació dels drets. La Duana sofrí dos incendis els anys 1771 i 1777, i després d'aquest darrer quedà tan malmesa que calgué pensar en un edifici de nova planta, situat en el mateix lloc i davant del Palau del Virrei o Palau Reial. La construcció de la nova Duana fou projectada el 1783, i fou acabada el 19 de maig de 1792. Com hem esmentat abans, l'edifici de la Duana fou convertit l'any 1902 en seu del Govern Civil de la Província de Barcelona, i malgrat les transformacions que aleshores sofrí no fou alterat en substància el caràcter originari de la construcció.

El pla de Palau va convertir-se en un centre neuràlgic de la ciutat, amb els centres oficials i el popularíssim Café Nou. El procés d'urbanització de la plaça es va prolongar fins a mitjan segle XIX, quan s'hi van fer, el 1836, els Porxos d'en Xifré i s'hi va posar la font del Geni Català.

Durant la Revolució de Setembre el general Joan Prim va decretar la donació de la Ciutadella a la ciutat, que va ser definitivament enderrocada els anys 1869 i 1888.

Entre el 1873 i el 1876 es va construir el Mercat del Born i, al voltant seu, alguns locals d'emmagatzematge i venda de productes alimentaris, la majoria amb soterranis on hi havia les cambres per mantenir aïllats els productes. Alguns d'entre ells han perdurat fins l'actualitat.

L'any 1888, amb motiu de l'Exposició Universal, es va construir el parc que en l'actualitat es pot contemplar als terrenys que havia ocupat la Ciutadella, i se li va donar el seu mateix nom.

4. MOTIVACIONS I OBJECTIUS DE LA INTERVENCIÓ

Tal com s'ha esmentat anteriorment, l'indret on es durà a terme l'actuació és una zona de gran interès arqueològic i d'alt valor històric. Per aquest motiu, el Servei d' Arqueologia del Museu d' Història de la Ciutat de l'Ajuntament de Barcelona va decidir efectuar una intervenció arqueològica preventiva. L'interès d'aquesta zona ve donat pel següent motiu: es troba a prop del traçat de l'antiga muralla del Mar i el Portal de Mar de la ciutat de Barcelona.

Els objectius seran recuperar les possibles restes arqueològiques que puguin aparèixer durant la realització de la rasa de 57 metres de llargària per part de l'empresa Espelsa. El treball dels operaris serà instal·lar una línia de baixa tensió soterrada per tal de donar llum al número al número 6 del carrer Duana de Barcelona. Així doncs, la rasa s'obrirà fins al núm 2 del mateix carrer per tal de trobar la connexió elèctrica.

5. METODOLOGIA

El mètode de registre de les dades que facilita l'excavació s'inspira en el proposat per E. C. Harris i per A. Carandini (Harris 1979; Carandini, 1977) per al registre objectiu dels elements i estrats que s'exhumen. Es realitza una numeració correlativa d'aquests, sota el nom d'unitats estratigràfiques (UE) que individualitza els uns dels altres. Cada UE es registra en una fitxa en què s'indica: la ubicació en el jaciment, les seves característiques físiques respecte a les altres unitats estratigràfiques amb les que es relaciona.

El material gràfic és compost per plantes i seccions que representen la successió estratigràfica i faciliten la comprensió diacrònica dels diferents estrats i finalment el material fotogràfic per a la constància visual dels treballs realitzats.

Per tal d'obrir part de la vorera per on havia de passar la rasa, els operaris de F. Márquez han utilitzat en primer lloc el martell pneumàtic per poder trencar les rajoles i la seva preparació de formigó. Un cop s'han tret les rajoles han acabat de rebaixar la rasa amb pic i pala. Aquests treballs han estat supervisats per un arqueòleg contractat per l'empresa ATICS S.L.

6. DESCRIPCIÓ DE LES TROBALLES

El dia 12 de novembre del 2004 van començar les tasques de reforç de la xarxa elèctrica a partir de la canalització en rasa i la instal·lació soterrada de cables de baixa tensió al carrer Duana entre els números 3 i 6 de Barcelona (districte Ciutat Vella), per tal de millorar el servei elèctric del núm 6 del carrer citat anteriorment.

Per aquest motiu calia realitzar una extensió de cable elèctric del c/Duana i allà unir-ho amb una altra extensió de corrent elèctrica. És per això que es portà a terme una canalització en rasa per la instal·lació subterrània de la nova xarxa. Aquesta instal·lació s'ha realitzat a partir de l'obertura d'una rasa d'uns 24 metres de llarg, realitzada en quatre trams (A-A', B-B', C-C' i D-D'). La rasa, paral·lela a la línia de façana, té una amplada de 0,43 m i una profunditat que oscil·la entre els 0'50 m i 0,70 m.

Tram A-A': Aquest tram que l'hem anomenat 100 es va realitzar per tal d'observar els diferents serveis, visualitzar tots els cables elèctrics que es van anar trobant i condicionar-lo per a la instal·lació dels cables de baixa tensió. Té una longitud de 19 metres, una amplada de 0'43 m, i una profunditat que va dels 0'50 als 0'70 m. És paral·lel a la línia de façana que està a una distància d'1 metre. Està situat entre la finca nº 3 i 5 del carrer Duana de Barcelona.

La seqüència estratigràfica és la següent: un primer nivell de rajoles (UE 101) amb unes dimensions de 43x43x10 cm que formaven part del carrer Duana, un segon nivell de preparació de formigó (UE 102) de 20 centímetres de potència i un tercer nivell i darrer format per sauló (UE 103) amb una potència de 0'20 m a 0'40 m. No s'han trobat indicis de material arqueològic.

Tram B-B': El tram 200 té una longitud de 6 metres, una amplada de 1,5 m i una profunditat de 0,70 m. Aquesta travessa la calçada del carrer General Castaños.

La seqüència estratigràfica és la següent: un primer nivell que correspon a l'asfalt (UE 201) amb una potència de 5 cm., un segon nivell de formigó amb còdols (UE 202) i 0,30 m potència i un tercer nivell (UE 203) amb una matriu sorrenca de color marró barrejat amb sauló i una potència de 0,25 m.

Tram C-C': El tram 300 té una longitud de 2 m., una amplada de 0,86 m i una profunditat de 0,70 m. Està ubicat a la cantonada del carrer General Castaños.

La seqüència estratigràfica és la següent: un primer nivell de rajoles (UE 301) amb unes dimensions de 43x43x 10 cm, un segon nivell de formigó (UE 302) amb una potència de 0,20 m. i un tercer nivell de sauló (UE 303) amb una potència de 0,40 m.

Tram D-D': El tram 400 té una longitud de 30 m., una amplada de 0,43 m i una profunditat de 0,70 m. Està ubicat entre els números 4 i 6 del carrer Duana.

La seqüència estratigràfica és la següent: un primer nivell de rajoles (UE 401) amb unes dimensions de 43x43x 10 cm, un segon nivell de formigó (UE 402) amb una potència de 0,20 m. i un tercer nivell de sauló (UE 403) de 0,40 m.

Aquest seguiment arqueològic es va donar per acabat el dia 16 de novembre del 2004, quan totes les rases es van donar per finalitzades.

7. CONCLUSIONS

Les conclusions que es poden extreure de la intervenció arqueològica realitzada degut a la canalització de la xarxa elèctrica de baixa tensió han estat molt escasses.

Tot i trobar-nos en una zona amb gran potencial arqueològic, el cert és que al llarg dels 57 metres de la rasa no s'han trobat evidències arqueològiques ni pel que fa a estructures, ni a material ceràmic. Això es deu a què la rasa no tenia molta potència, com a màxim 0,80 m, i que es van resseguir antigues rases com així ho corrobora el fet de trobar tants serveis i sauló.

Així doncs, la rasa per la canalització de la nova xarxa elèctrica per millorar el servei elèctric de la finca núm 6 del carrer Duana de Barcelona (districte Ciutat Vella) no ha permès documentar cap vestigi arqueològic.

8. BIBLIOGRAFIA

AMADES, Joan; *Històries i llegendes de Barcelona*, Vol II, Ed. 62, Barcelona, 1989.

BRAVO MORATA; *Las calles de Barcelona*, Vol I, Colección de Bolsillo Fenicia, Madrid, 1971.

CARANDINI, A. *Técnicas de excavación arqueológica*, Ed. Akal., Madrid 1977.

CIRICI, Alexandre; *Barcelona pam a Pam*, Ed. Teide, Barcelona 1985

CLARAMUNT, Salvador; *El Pla de Barcelona i la seva història*. A Actes I Congrés d'Història del Pla de Barcelona celebrat a l'Institut Municipal d'Història els dies 12-13 de Novembre 1982. Ed. La Magrana. Barcelona, 1984

DURAN I SANPERE, A. *Barcelona i la seva història* Vol I. Barcelona 1979.

HARRIS, E.C.; *Principios de estratigrafía arqueológica*. Ed. Crítica. Barcelona, 1979.

SANPERE I MIQUEL,S. *Topografía antigua de Barcelona*. Aj de Barcelona 1890.

9. REPERTORI ESTRATIGRÀFIC

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE :101	
Sector: Rasa 100	Fase:	Cronologia: s. XX.		
DEFINICIO :	Nivell d'us.			
DESCRIPCIO :	Paviment de la vorera del carrer Duana format per rajoles de 43x43x10 cm.			
SECUENCIA FÍSICA :	Igual a	101	Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	102, 103	Es cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	
Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE :102	
Sector: Rasa 100	Fase:	Cronologia: s. XX.		
DEFINICIO :	Nivell d'aportació.			
DESCRIPCIO :	Nivell de preparació del paviment de formigó. Té una potència de 0,20 m.			
SECUENCIA FÍSICA :	Igual a	102	Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	103	Es cobert per	101
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	
Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE :103	
Sector: Rasa 100	Fase:	Cronologia: s. XX.		
DEFINICIO :	Nivell de sorres			
DESCRIPCIO :	Nivell de sauló amb una potència de 0,20 m. a 0,40 m.			
SECUENCIA FÍSICA :	Igual a	103	Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	102 i 101
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE :201	
Sector: Rasa 200	Fase:	Cronologia: s. XX.		
DEFINICIO :	Nivell d'ús			
DESCRIPCIO :	Paviment de la vorera del carrer Duana format per rajoles de 43x43x10 cm.			
SECUENCIA FÍSICA :	Igual a	201	Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	202,203 i 204	Es cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	
Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE :202	
Sector: Rasa 200	Fase:	Cronologia: s. XX.		
DEFINICIO :	Nivell d'aportació.			
DESCRIPCIO :	Nivell de preparació del paviment de formigó. Tindria una potència entre 0,17 m.			
SECUENCIA FÍSICA :	Igual a	202	Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	203 i 204	Es cobert per	201
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	
Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE :203	
Sector: Rasa 200	Fase:	Cronologia: s. XX.		
DEFINICIO :	Nivell de sorres .			
DESCRIPCIO :	Nivell matriu sorrenca de color marró barrejat amb sauló i una potència de 0,25m.			
SECUENCIA FÍSICA :	Igual a	203	Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	201 i 202
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE :301	
Sector: Rasa 300	Fase:	Cronologia: s. XX.		
DEFINICIO :	Nivell d'us.			
DESCRIPCIO :	Paviment de la vorera del carrer Duana format per rajoles de 43x43x10 cm.			
SECUENCIA FÍSICA :	Igual a	301	Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	302 i 303	Es cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	
Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE :302	
Sector: Rasa 300	Fase:	Cronologia: s. XX.		
DEFINICIO :	Nivell d'aportació.			
DESCRIPCIO :	Nivell de preparació del paviment de formigó amb una potència de 0,20 m			
SECUENCIA FÍSICA :	Igual a	302	Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	303	Es cobert per	301
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	
Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE :303	
Sector: Rasa 300	Fase:	Cronologia: s. XX.		
DEFINICIO :	Nivell de sorres			
DESCRIPCIO :	Nivell format per sauló amb una potència de 0,39m.			
SECUENCIA FÍSICA :	Igual a	303	Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	301 i 302
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE :401	
Sector: Rasa 400		Fase:	Cronologia: s. XX.	
DEFINICIO :	Nivell d'us.			
DESCRIPCIO :	Paviment de la vorera del carrer Duana format per rajoles de 43x43x10 cm.			
SECUENCIA FÍSICA :	Igual a	401	Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	402 i 403	Es cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	
Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE :402	
Sector: Rasa 400		Fase:	Cronologia: s. XX.	
DEFINICIO :	Nivell d'aportació.			
DESCRIPCIO :	Nivell de preparació del paviment de formigó amb una potència de 0,20 m			
SECUENCIA FÍSICA :	Igual a	302	Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	303	Es cobert per	301
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	
Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE :403	
Sector: Duana 3 Rasa 400		Fase:	Cronologia: s. XX.	
DEFINICIO :	Nivell de sorres			
DESCRIPCIO :	Nivell format per sauló amb una potència de 0,39m.			
SECUENCIA FÍSICA :	Igual a	303	Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	301 i 302
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

10. DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA

Foto 1: Vista general del carrer Duana amb la rasa realitzada.

Foto 2: Tram de la rasa excavada

Foto 3: Detall de la rasa on es localitza un servei de gas.

Foto 4: Localització d'un servei antic.

Foto 5: Realització de les feines de cablejat elèctric.

11. DOCUMENTACIÓ PLANIMÈTRICA

4582000

4581750

431750

432000

431750

432000

 RASA

Escala 1:2.500

4582000

4581750

1:2.500

LOCALITZACIÓ GEOGRÀFICA

NOM DEL PROJECTE: IINTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA PREVENTIVA AL CARRER DE LA DUAN,3-5 i 4-6 (DISTRICTE CIUTAT VELLA, BARCELONA)
Codi MHCB: 180/04

MUNICIPI/S:

COMARCA/QUES: EL BARCELONÈS

PROVÍNCIA: BARCELONA

DISSENY I ELABORACIÓ: ALEX MORENO, DAVID SOLER
BASE CARTOGRÀFICA: INSTITUT CARTOGRÀFIC DE CATALUNYA
PROJECCIÓ UTM FUS 31N AMB DATUM EUROPEU DE 1950 (PARÀMETRES ICC/UB)

FULL 1

